

IRODALOM.

Szombati Szabó István: „Ó Seregeknek Istene.“ Egyházi, közönséges, ünnepi, rendkívüli és szertartási beszédek és imádságok háború idején. Budapest, 1917. Kókai bizománya. 106. l. Ára: 3 kor. 50 fill.

A világháború borzalmai között készült alkalmi dolgozatok, amelyek nem a boncoló és magyarázó hangját, hanem az érzelmek mélységeit igyekeznek a szöszékre vinni. Ezért alakilag sem követik az egyházi beszéd műalkotási szabályait, hanem az író hullámzó érzés-világához igazodnak. Leikes hangjuk és közvetlen melegségük roxonszenvenessé teszik előttünk e beszédeket. V.

KÜLÖNFÉLÉK.

Unitárius irodalmi kör alakítása.¹ Az unitárius lelkészeknek Székelykeresztúron június 18. 19. és 20-án tartott értekezlete sok üdvös eszmét és gondolatot hozott felszínre, amelyeknek egyházi életünkre nézve hisszük, hogy meglesz a maguk termékenyítő hatása. A Dávid Ferenc hitnézetei, az elemi vallás'ánítás, az egyházi énekügy, a gyakorlati bibliamagyarázatról tartott előadások s az azok nyomában támadt megbeszélések nem maradhatnak meg az elméletek lomtárában. Kikivánkoznak azok az életbe, hogy egy jobb és áldásosab* fejlődésnek a tenyezőivé legyenek

* De különösen nagy jelentőséget tulajdonítunk egy unitárius irodalmi kör alakítá-ára irányuló mozgalomnak, amely egyesíteni szeretné magában az unitárius vallásu író embereket abból a célból, hogy azokat írásra serkentse, irányítsa, buzdítsa, szóval, hogy szétfolyó és erőtlén irodalmunknak bizonyos összhangot és erőt adjon. Hogy mennyire érezték a jelenlevő egyházi és világi embereink ennek a szükségét, azt a legjobban

¹ Az unitárius lelkészek „tanfolyamáról“ kaptunk egy terjedelmes és részletes tudósítást. Bármennyire óhajtának az ott tárgyalt kérdések közérdekű volta és nagyjelentősége miatt közölni, helyszúke miatt kénytelenek voltunk félretenni. Majd egy következő számban talán sort kerithetünk rá.

bizonyítja az a tény, hogy ott a helyszínén több mint 2000 kor. adomány gyűlt be a nemes célra. Az értekezlet egy előkészítő bizottságot küldött ki a részletes terv előkészítésére. Reméljük, hogy ez a mozgalom minden jó unitárius részéről a megérdemelt szellemi, erkölcsi és anyagi támogatásban részesül. Külön-külön gyengék vagyunk s széthullunk, de egyesülve céltudatos munkával csudákat művelhetünk.

Unitárius nyomda Jelszónak tetszetős, valóságának ábránd.² A mai nyomdai üzemek felszerelése teljesen kizárja, hogy a mi kicsiny egyházunk önálló nyomdát tudjon felállítani. Egy nyomda vagy igen jó üzlet személyes vezetés mellett, vagy nagy luxus befizetéssel. Nagyon jó volna, ha a nyomdát unitárius könyvnyomtatási célból olcsó árban igénybe vehetnők, de annyi nyomtatni valónk csakugyan nincs, hogy ezért saját költségeinkben nyomdát tartsunk. A mezőgazdaság vezetése egyszerűbb feladat s ez is nagyon nyikorogva megy. Hát még a nyomda mennyire nyikorogna! A jelszó alatt elérhető célból igyekezzünk legalább annyit valóra váltani, hogy a főtanácsí bizottság által letesített nyomdai alapot növeljük minél nagyobbra és a kamataiból támogassuk a *haszonnal nem járó értékes munkák kiadását*. A Báthori István által elvett fejedelmi nyomda helyett igyekezzünk fejedelmi bőkezűséggel támogatni a fontosabb kiadványokat s ekkor közelebb járunk a célhoz. (t. gy.)

A legatio. Az e kérdés körül folyó tollharcot nem kívánunk beavatkozni. Ezt megvívják a duellálók a tollharc szabályai szerint férfiasan. De úgy gondolom, hogy ezt a kérdést *önálló kérdés* alakjában át kell terelni a hivatalos elintézés útjára is. Egyházunknak sokkal mélyebbre ható intézménye a legatio, semhogy a fiatalságra nézve „*viaticum*“ szempontjából lehessen eldönteni. Ferencz József püspök úr egyéni véleményét már 1873-ban kifejtette volt. (L. K. Magvető VIII. K. 363 lap). Ez alkalommal fölvetette volt a *körlegatio* kérdését, amit ma a körlelkésszeggel és beszolgáló lelkésszeggel lehetne kombinálni. S végül — mondja F. J. — hátha az innepek *harmadnapját* . . . eltörölnők: vajjon nem lehetne-e a legatiokon (és nem a legatusokon!) ezáltal is segíteni. Szóval e tárggyal

² Nem értünk egyet t. munkatársunk felfogásával. Két okból. Egyik az, hogy egy nyomda felszerelése még ma sem jelent megbirhatatlan tehet. Példák állanak előttünk, hogy egy-egy felekezeti főgimnázium ma is tart fenn nyomdát s a mai árak mellett is prosperálhat. Másik az, hogy nekünk nem volna annyi nyomtatni valónk, hogy a nyomdát munkával táplálni tudnók. A jelenlegi folyóiratok, időközi közlések, az egyházi kormányzat nyomtatványai, unitárius írók kiadványai — úgy gondoljuk — anyaggal legább háromnegyed részben ellátnának egy kisebbszerű nyomdát, amely természetesen ezeken kívül más munkákat is vállalna. Persze, a vezetés, az egy egészen különálló kérdés, amelynek szerencsés megoldásától függne az, hogy vajjon a nyomda vigan s könnyen bldogolna-e vagy nyikorogna.

kapcsolatban sok kérdés merülhet fel, amelyek méltók a megfontolásra és megvitatásra. Ettől az időtől sok idő mult el. Iskoláink belső szelleme egészen átalakult s a kereszturi gymnasium is VIII osztályúvá fejlesztett. A megfontolások és megvitatások azonban nem tartottak lépést az átalakulással. Egyházi érdekből fontos volna, ha az illetékes tényezők az egyéni szempontokon fölül emelkedve megtárgyalják és rendezésre előkészítenék ezt a kérdést. (*t. gy.*)

Egyházközségi könyvtáralapítás. Az egyház kebelében a 70-es években a tette kész erő sok üdvös dolgot valósított meg. A Dávid Fejenc könyvtár-egylet is ennek a szellemnek a hajtása volt. A falusi iskolai könyvtárak felállítása a népoktatás fejlődésével volt szoros kapcsolatban. Ámde felekezeti iskoláink megfogyatkoztak. A *népkönyvtárak tehát nem kapcsolhatók többé a felekezeti iskolák könyvtárával egybe.* A háború az olvasási vágyat — amint ezt isz illetékesek ténykép megállapították — növelte és a látókör szélesbülésével az egyházközségi könyvtárakra elodáztatatlan szükségünk lesz. Az unitárius szellem és gondolkozás megerősítése és terjesztése is csak úgy remélhető, ha egyházközségeinkben lesznek *unitárius könyvtárak.* Nem elég az eredményt csak várni: az eredmény elő kell készíteni gondos munkával és sok fáradsággal! Legujabban a katolikus miszió egyszerűen úgy oldotta meg a katolikus szellemű olvasmányok terjesztését, hogy a templom bejáratánál belől (az istenházában) egy állványra elhelyezi a könyveket az ár kitüntetésével és *pénztárnoknak odu állított egy lezárt perselyt.* Az eredmény: az elfogyott könyvek áránál mindig többet találnak a perselyekben. A szellemi kérdés helyett tehát eszelekedjünk! *Az egyházközségi könyvtárak megoldását én úgy képzelném, hogy azokban két főcsoport lenne. Az egyik a lelkészek részére szükséges tudományos munkák csoportja. Ezek egyuttal az intelligens olvasók igényét is kielégítenék s erre is súly volna helyezendő. A másik része lenne a népies könyvek csoportja. Ezeket a könyvtárakat a pap, kántor vagy erre vállalkozó tanító kezeli. Én a pap részére ennél gyakorlatilag szebb munkát el se képzelek. A könyvtárak beállításának első feltétele volna az unitárius folyóiratok beszerzése. Ezeket minden községben ajándékozás útján 1—2—3 példányban össze lehetne még állítani. Ezután súly volna helyezendő az unitárius irodalmi termékek összeállítására és beszerzésére. Azt hiszem, hogy a falu i pénzbőség mellett ma minden gazdát meglehetne nyerni arra, hogy egy beszerzendő könyv árát fizesse, amely az ő nevének (X. Y. ajándéka) feljegyzése mellett kerülne a könyvtárba. A lelki gondozásnak ez a gyakorlati módja! Bizom abban, hogy lelkészeink is ezt így fogják fel. Tehát fel a munkára! (*th. y.*)*

Az unitárius irodalom bibliográfiája. A K. M. szerkesztősége eléggé nem méltányolható feladatot oldott meg, amidőn a K. M. I—XLVII. év-

folyamának „Tárgymutató és Tartalomjegyzéké“-t elkészítette. A feladatot Borbély Ferenc dr. elismerésre méltó szakavatottsággal oldotta meg. A K. M. dolgozótársai ezáltal megbecsülhetetlen előnyhöz jutottak. De itt nem szabadna megállani. A K. M. szerkesztői meg kellene, hogy találják a módját annak is, hogy az *unitárius irodalom bibliográfiája is elkészüljön*. Akár a kezdeményezés, akár a feladat megoldása által egyházzunkkal szemben elévülhetetlen érdemeket szereznének. A szerkesztőség ezt a kérdést a szakemberek egybehívásával megbeszélés tárgyává kellene, hogy tegye és az eszmét állandóan felszínen kellene, hogy tartsa. Lássuk! a következő lépéseket is. (t. gy.)

Wekerle a nemzetiségi egyházakról. A miniszterelnök a képviselőház jun. 19.-i ülésén a nemzetiségi egyházakról nyilatkozott. A tanító- és lelkészképzést nekünk kell kezünkbe vennünk s ez irányban az előkészületek már folyamatban vannak. Az iskolák államosítását nemzetiségi vidékeken szükségesnek tartja. Tanítóul csak oly egyének alkalmazhatók, akik tökéletesen beszélnek oláhul. Felekezeti tanítókat csak abban az esetben vesz át, ha teljesen megbízhatók Zsinati kormánybiztosok kiküldésére a kormánynak kétségtelenül joga van. Igaz, hogy a felügyeleti jog a vallásfelekezetek irányában eddig rendszerint királyi biztosok kiküldése által gyakoroltatott; de ez nem jelenti azt, hogy ez csakis így lenne gyakorolható!

Választások az ág. ev. egyházban. A báró Prónay Dezső lemondásával megüresedett egyetemes felügyelői állásra báró Solymossy Lajos orsz. képviselő választatott meg; a bányai egyházkerület új püspökéül a lemondott Scholtz Gusztáv helyére Raffay Sándor budapesti lelkész. Raffay alapos képzettségű, széles látókörű ember, igazi vezetői képességekkel megáldva.

Új műegyetemek. Gróf Zichy János közoktatásügyi miniszter egyik júliusi beszédében a képviselőházban kijelentette, hogy a kormány Temesvárt egy új műegyetemet ssándékozik létesíteni s a kérdést a lehető leggyorsabban akarja megoldani úgy, hogy ideiglenesen már az idén megkezdhesse az első évfolyam beállítását. Szeretné produktív pályákra terelni az ifjúságot s ezért szükségesnek tartja még egy új műegyetem felállítását Kassán, hová a földművelésügyi miniszter a selmeczi erdészeti és bányászati főiskola áthelyezését tervezi.